

Recht voor natuur – beleid en recht als contrapunt

Fred Kistenkas, Noordboek 2023,
ISBN 9789464711639, 128 pag, € 19,90

Als schrijver van de vertrouwde *Juridica*-columns behoeft Fred Kistenkas voor de lezers van het *Vakblad Natuur Bos Landschap* weinig introductie. Ter gelegenheid van het aantikken van de honderd columns en zijn afscheid van de Wageningse universiteit verscheen bij Uitgeverij Noordboek het boekje *Recht voor natuur: beleid en recht als contrapunt*. Hierin zijn 35 van de meest actuele columns gebundeld en door de auteur van een inleiding voorzien.

In deze bloemlezing schrijft Kistenkas met vaart en humor over beschermde soorten, beschermde habitats, invasieve exoten, het bomenrecht en de ruimtelijke ordening – of het gebrek daaraan. Het gaat over de Wadden, wolven, grote trappen en duizendknopen; over monumentale bomen, dode bomen en hemelbomen. En over rechters, gemeenteambtenaren, ecologen en vooral ook de studenten van Kistenkas, die een bevlogen en onderhoudende docent gaan missen. De studenten die tijdens droog oefeningen, in contrast met de praktijk, nog geen wildobservatieplaats van de meest voorbeeldige soort de toets van het natuurbeschermingsrecht laten doorstaan.

Kistenkas verwacht voor de bescherming van de leefomgeving meer van rechters

dan van beleidsmakers, en lijkt na de Urgenda-revolutie stiekem te hopen op een rechterlijk bladblazerverbod. Hij is duidelijk niet bang om de vinger op zere plekken te leggen. Zo is hij van de Omgevingswet – dat ‘lawyer’s paradise’ – bepaald niet onder de indruk. De officiële slogan ten spijt, wordt het volgens hem onder die wet niet eenvoudiger, en ook niet beter – ‘hooguit hetzelfde’ (pag. 124). Ook de uit Europese wetgeving voortvloeiende habitattoets, die toch veel natuur gevrijwaard heeft van schadelijke ontwikkelingen, neemt hij op de korrel: ‘De habitattoets die nu de stikstofcrisis, katten-mogen-niet-naar-buiten-crisis en straks weer een andere crisis veroorzaakt, die geen holistische ecosysteembenadering toelaat, die klimaatdoelen en waterdoelen niet of slechts moeizaam meekoppelt’ (pag. 124).

Kistenkas maakt zich zorgen over de vergevorderde decentralisatie van het omgevingsrecht, en het gebrek aan centrale regie. En vooral ook over de toenemende overdaad aan beleidsdoelen en beleidscycli in programma’s, plannen en visies. Vooral omdat deze softe beleidsdoelen onvoldoende gezelschap krijgen van bijpassende harde rechtsregels. Want een ‘zachte waarde als natuur heeft nu juist harde, dwingende rechtsregels nodig’ (pag. 36). Nog een typerend citaat:

‘Is zo’n orgie aan beleid nou zo erg dan? Nee, maar uiteindelijk moet je je beleid ook tanden geven en dwingende instrumenten inzetten zoals planologische en juridische sturing. Overheidssturing doe je immers met de preek, de wortel en de stok. Dat is dus respectievelijk beleid, geld en regels. Een mooi aangeklede zondagse preek in een beleidsnota is niet genoeg; je hebt ook *sticks and carrots* nodig’ (pag. 97).

Het boekje is mooi vormgegeven en voorzien van vele foto’s en andere illustraties. Afgezien van kleinigheden als het niet vermelden van de verschijningsdata van de afzonderlijke columns en het ontbreken van een inhoudsopgave, zijn minpunten moeilijk te vinden. Warm aanbevolen dus aan iedereen met belangstelling voor omgevingsrecht en -beleid, en vooral de samenhang ertussen – of het gebrek daaraan. Want een fraai contrapuntisch geheel, ‘zoals de linkerhand en rechterhand op het klavier in de late werken van Bach’ (pag. 12), vormen dit beleid en recht volgens Kistenkas bepaald nog niet...

Arie Trouwborst
hoogleraar natuurbeschermingsrecht, Tilburg University